ISSN 2226-3209 (Print)
ISSN 2409-0506 (Online)

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ КЕРІВНИХ КАДРІВ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ

MINISTRY OF CULTURE OF UKRAINE
NATIONAL ACADEMY OF CULTURE AND ARTS MANAGEMENT

ВІСНИК
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ КЕРІВНИХ КАДРІВ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ

NATIONAL ACADEMY OF MANAGERIAL STAFF OF CULTURE AND ARTS
HERALD

Щоквартальний науковий журнал
Quarterly Journal

3’2026

Київ – 2026

УДК 050:(008+7)

Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв : наук. журнал. Київ, 2026. № 3. 393 с.

У щоквартальнику Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв висвітлюють актуальні питання мистецтвознавства та культурології. Видання розраховане на науковців, викладачів, аспірантів, студентів, усіх, хто прагне набути ґрунтовні знання теоретичного і прикладного характеру.

Редакційна колегія

Жанна Денисюк, доктор культурології, доцент, Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв (Україна) (*головний редактор*); ***Галина Погребняк,*** доктор мистецтвознавства, професор, Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв (Україна) (*заступник головного редактора*); ***Лідія Коваль,*** доктор технічних наук, професор, Київський національний університет технологій та дизайну (Україна) (*відповідальний секретар*); ***Олена Батовська,*** доктор мистецтвознавства, професор, Харківський національний університет мистецтв імені І. П. Котляревського (Україна); ***Ірина Бермес***, доктор мистецтвознавства, професор, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка (Україна); ***Алла Дяченко,*** кандидат педагогічних наук, доцент, Київська державна академія декоративно-прикладного мистецтва і дизайну імені Михайла Бойчука (Україна); ***Олександр Івашко,*** доктор філософії з архітектури, Київський національний університет будівництва і архітектури (Україна); ***Ольга Квецко,*** кандидат мистецтвознавства, Карпатський національний університет імені Василя Стефаника (Україна); ***Інеш Кдирова,*** кандидат мистецтвознавства, КЗВО КОР «Академія мистецтв імені Павла Чубинського» (Україна); ***Анастасія Кравченко***, доктор мистецтвознавства, доцент, Інститут проблем сучасного мистецтва Національної академії мистецтв України (Україна); ***Міхал Крупа,*** доктор архітектурних наук, доцент, Краківський політехнічний університет (Польща); ***Надія Кукуруза,*** кандидат мистецтвознавства, доцент, Карпатський національний університет імені Василя Стефаника (Україна); ***Домініка Малгожата Кушнєж-Крупа***, доктор архітектурних наук, професор, Краківський технологічний університет (Польща); ***Хесус Педро Лоренте***, доктор наук, Університет Сарагоси (Іспанія); ***Хельмут Льоос,*** доктор наук, професор, Лейпцизький університет (Німеччина); ***Любомир Мартинів***, кандидат мистецтвознавства, доцент, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка (Україна); ***Мирослава Мельник,*** кандидат мистецтвознавства, доцент, Київський національний університет культури і мистецтв (Україна); ***Джош Стенберг,*** доктор філософії, Сіднейський університет (Австралія); ***Павол Тішляр***, доктор філософії, професор, Університет Масарика (Чехія), ***Наталія Удріс-Бородавко***, кандидат соціологічних наук, доцент, Київський національний університет культури і мистецтв (Україна); ***Вірджинія Юренієне***, доктор наук, професор, Вільнюський університет (Литва)

Статті, подані до редакції журналу, рецензують члени редакційної колегії

Журнал включено до **Переліку наукових фахових видань України (категорія «Б»)**
зі спеціальностей: В4 Образотворче мистецтво та реставрація;
В6 Перформативні мистецтва;
В5 Музичне мистецтво;
В12 Культурологія та музеєзнавство
відповідно до Наказу МОН України від 11.06.2026 № 928 (додаток 15)

Науковий журнал "Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв" індексується в міжнародних наукометричних базах даних: EBSCO; International Impact Factor Services; Research Bible; Open Academic Journals Index; CiteFactor; Google Scholar; Directory of Open Access Scholarly Resources; CEEOL (Central and Eastern European Online Library); Index Copernicus

Рекомендовано до друку Вченою радою
Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв
(протокол № 3 від 30.09.2026)

Автори зберігають за собою право на авторство роботи без обмежень та передають журналу право першої публікації цієї роботи на умовах ліцензії Creative Commons Attribution License International CC-BY 4.0.
Засновник залишає за собою право на дизайн верстки, художнє оформлення та назву журналу.
За точність викладених фактів та коректність цитування відповідальність несе автор

Рік заснування – 1998
Ідентифікатор медіа – R30-03468
Рішення Національної ради України з питань телебачення та радіомовлення № 781, протокол № 10 від 14.03.2024

© Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, 2026
© Автори

UDC 050:(008+7)

National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts Herald: Science journal. Kyiv, 2026. № 3. 393 p.

The quarterly journal of the National Academy of Culture and Arts Management covers current issues in art studies and cultural studies. The publication is intended for scholars, lecturers, postgraduate students, students, and all those who seek to acquire comprehensive theoretical and applied knowledge.

Editorial Board

Zhanna Denysiuk, Doctor of Cultural Studies, Associate Professor, National Academy of Culture and Arts Management (Ukraine) (Editor-in-Chief); ***Halyna Pohrebniak,*** Doctor of Art Studies, Professor, National Academy of Culture and Arts Management (Ukraine) (Deputy Editor-in-Chief); ***Lidiia Koval,*** Doctor of Technical Sciences, Professor, Kyiv National University of Technologies and Design (Ukraine) (Executive Secretary); ***Olena Batovska,*** Doctor of Art Studies, Professor, I. P. Kotliarevskyi Kharkiv National University of Arts (Ukraine); ***Iryna Bermes***, Doctor of Arts, Professor, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University (Ukraine); ***Alla Diachenko,*** Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Mykhailo Boichuk Kyiv State Academy of Decorative Applied Arts and Design (Ukraine); ***Oleksandr Ivashko,*** PhD in Architecture, Kyiv National University of Construction and Architecture (Ukraine); ***Olha Kvetsko,*** Candidate of Art Studies, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University (Ukraine); ***Inesh Kdyrova,*** Candidate of Art Studies, Pavlo Chubynskyi Academy of Arts (Ukraine); ***Anastasiia Kravchenko***, Doctor of Study of Art, associate professor, Modern Art Research Institute of the National Academy of Arts of Ukraine (Ukraine); ***Michał Krupa,*** Doctor of Architecture, Associate Professor, Cracow University of Technology (Poland); ***Nadiia Kukuruza,*** Candidate of Art Studies, Associate Professor, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University (Ukraine); ***Dominika Małgorzata Kuśnierz-Krupa,*** Doctor of Architecture, Professor, Cracow University of Technology (Poland); ***Jesus Pedro Lorente***, Doctor of Science, Universidad de Zaragoza (Spain); ***Helmut Löös,*** Doctor of Sciences, Professor, Leipzig University (Germany); ***Liubomyr Martyniv***, PhD in Art Studies, Associate Professor, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University (Ukraine); ***Myroslava Melnyk,*** Candidate of Art Studies, Associate Professor, Kyiv National University of Culture and Arts (Ukraine); ***Josh Stenberg***, PhD, University of Sydney (Australia); ***Pavol Tišliar,*** PhD, Professor, Masaryk University (Czech Republic); ***Nataliia Udris-Borodavko,*** Candidate of Sociological Sciences, Associate Professor, Kyiv National University of Culture and Arts (Ukraine); ***Virginia Jurenienė,*** Doctor of Sciences, Professor, Vilnius University (Lithuania).

Articles submitted to the journal's editorial office are reviewed by members of the Editorial Board.

The journal is included in the **List of Scientific Professional Publications of Ukraine (Category 'B')**
in the following specialties:
B4 Fine Arts and Restoration;
B6 Performing Arts;
B5 Music Art;
B12 Cultural Studies and Museum Studies
in accordance with the Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine
No. 928 dated June 11, 2026 (Annex 15)

The scientific journal National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts Herald is indexed in international scientific databases: EBSCO; International Impact Factor Services; Research Bible; Open Academic Journals Index; CiteFactor; Google Scholar; Directory of Open Access Scholarly Resources; CEEOL (Central and Eastern European Online Library); Index Copernicus

Recommended for publication by the Academic Council of the National Academy of Culture and Arts Management (minutes dated September 30, 2026, No. 3)

The authors retain the right to the authorship of the work without restrictions and transfer to the journal the right to first publish this work under the terms of the Creative Commons Attribution License International CC-BY 4.0. The founder reserves the right to design the layout, artwork and title of the journalThe author is responsible for the accuracy of the facts presented and the correctness of citations

The year of foundation – 1998
Media identifier – R30-03468
Decision of the National Council of Ukraine on Television and Radio Broadcasting No. 781, minutes No. 10 dated March 14, 2024

© National Academy of Culture and Arts Management, 2026
© Authors

ЗМІСТ

КУЛЬТУРОЛОГІЯ ТА МУЗЕЄЗНАВСТВО

Сіверс В. А. Культурне смислотворення в умовах технологічних і суспільних змін 10

Степаненко Л. М. Національно-культурна ідентичність українців в умовах війни: роль громадських організацій та культурних платформ 16

Ховпун О. С., Домбровська О. В. Практика європейського суду з прав людини як чинник формування європейських стандартів культурної дипломатії: міжнародно-правовий та культурологічний виміри 23

Головата Н. А. Трансформація функціональних домінант архаїчної символіки в соціокультурному просторі України 33

Гурова І. В. Сучасні культурні практики: вулична культура між субкультурним опором і повсякденною творчістю 39

Рева Т. С., Корисько Н. М. Мистецька проєктна діяльність у формуванні національної стійкості в домені «культура»: український вимір 45

Щур Н. О. Масова культура як феномен сучасного культурного простору 51

Коваль В. В. Візуальний контент як інструмент соціокультурної комунікації у цифровому середовищі 59

ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО ТА РЕСТАВРАЦІЯ

Денисюк Ж. З. Від модерну до ар-деко: еволюція орнаментальних принципів у декоративному мистецтві України початку XX століття 65

Романенкова Ю. В. Опал як візуалізатор метаморфоз у ювелірних творах майстрів Арт Нуво (частина І: Рене Лалік) 70

Руденко С. Б. Козак Мамай між Елізіумом і Валгаллою: мистецтвознавчі рефлексії довкола серії картин В. Михальчука «Непереможний Воїн» 76

Юр М. В. Рецепція творчості Казимира Малевича в українському мистецтвознавстві: проблематика та основні підходи 83

Бардік М. А. Святі Небесні Сили безплотні в образах храмового живопису Києво-Печерської лаври XVIII – XXI століть 91

Леонтьєва О. В. Репрезентація досвіду війни у мистецьких проєктах Марії Куліковської 100

Матоліч І. Я. Художнє осмислення війни у творчості Отто Дікса та Ігоря Полатайка: від графічного до цифрового жесту 106

Паранько Н. П. Етномистецька спадщина Домініка Де ля Фліза в сучасному дизайні: стильове вирішення 114

Лисенко-Ткачук І. В., Сліпіч А. Л., Богословська Ю. В. Пластичні мистецтва та декор простору в сучасній парадигмі підготовки художників-декораторів 122

Коваленко С. В. Розвиток дисципліни «Основи композиції» в системі підготовки художників-живописців на кафедрі живопису ХДАДМ (1988-2024) 128

Когутяк О. Л., Бабій Н. П. Найпопулярніші фікційні архітектурні стилі в ігрових проєктах XXI століття: взаємодія реальної архітектури та сучасних культурних впливів 133

Іллюша В. Г. Роль зображувальних засобів образотворчого та декоративного мистецтва у формуванні імерсивного досвіду 139

Лі Цзінькунь Янчжоуська школа живопису в контексті мистецьких процесів Китаю доби Цін 145

Цуріка Д. В. Графічна спадщина Опанаса Шевчукевича як приклад авторської мистецької практики XX століття 150

МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО

Афоніна О. С. Жанрова пам'ять танцю в музичному мистецтві: музикознавчий і продюсерський аспекти 155

Козлін В. Й., ***Грищенко В. І.*** Трансформація художньої мови музичного мистецтва засобами імерсивних технологій 161

Садовенко С. М. Арабський вокально-поетичний жанр muwashshah як культурно-мистецьке явище та його рецепція в українському академічному просторі 167

Соколова А. В. До проблеми композиторського стилю П. Ворлока в англійській камерно-вокальній музиці першої третини XX століття 174

Бекіров У. Р. Опера як звуковий палімпсест: морфологія та монтажна архітектоніка в сучасному оперному мистецтві 181

Булах Т. Б., ***Пахомова Є. Г.,*** ***Кабаков С. Б.*** Семіотика та соціокультурний дуалізм перформансу християнського рок-концерту 188

Данильченко Ю. А. Органологічні та дидактичні трансформації у флейтовому мистецтві на зламі XVIII–XIX століть як прекурсори розширених виконавських технік 194

Заря С. В., ***Баннов Д. Д.*** Suno AI як інноваційна технологія в сучасному вокально-музичному продакшні 200

Зубай Ю. М. Фортепіанне виконавство Київської філармонії 1980-х років: персоналії, репертуар, концертна географія 205

Зуєв С. П. Кінематографічна адаптація оперної партитури в фільмі Джозефа Лоузі «Дон Жуан» (1979) 212

Карась В. М. Дикційний ансамбль у хоровому класі: методи та алгоритми роботи 218

Мусієнко В. І. Формування вокальних компетентностей студентів-акторів як важливий чинник конкурентоспроможності в подальшій професійній діяльності 224

Овсянніков В. Г. Творчі моделі саундпродюсування в сучасній українській популярній музиці .. 230

Росенко Г. М. Цифрові технології в системі оцінювання музичних конкурсів: прозорість, об'єктивність і мінімізація упередженості журі 236

Степанов В. А. Еволюція гітари в контексті розвитку струнних інструментів: історичний аспект 242

Терентьєв Д. Д., ***Михайленко Л. А.,*** ***Лесик В. В.*** Вокально-виконавська майстерність у контексті інклюзивних мистецьких практик 249

Дубовська О. Л., ***Адам'ян А. І.,*** ***Смольнікова Н. Ф.*** Музична освіта в умовах цифрової трансформації: використання ШІ для розвитку професійних компетентностей 255

Шершова Т. В., ***Дерев'янка В. В.*** Трансформація сучасного естрадного вокального мистецтва в умовах розвитку музичної індустрії 260

Шакула К. О. Роль вокальної техніки Мераї Кері у трансформації сучасного R&B-виконавства 265

Шингер В. В. Інтертекстуальність як методика розвитку латиноамериканського танцю: особливості інтеграції елементів хіп-хопу та контемпорарі в класичну структуру бального танцю 272

Бєдний А. І. Специфіка перекладення фортепіанних творів імпресіоністичної стилістики для баяна 278

Боженський А. В. Вокальна творчість композиторів дрогобиччини в контексті регіонального музичного життя 285

Головко Т. В., ***Овод Н. М.*** Гетерофонія в гуртовому співі Тернопільщини 291

Смаліус Ю. П. Еволюція алгоритмічних технік у музичних композиціях як передумова інтеграції штучного інтелекту до мистецтва 298

ПЕРФОРМАТИВНІ МИСТЕЦТВА (ХОРЕОГРАФІЯ, СЦЕНІЧНЕ)

Благова Т. О.,
Жиров О. А. Барокова динаміка контрастів: архітектурний простір, орнаментальна естетика та соціальний танець як інструмент аристократичної комунікації 304

Погребняк Г. П.,
Матушенко В. Б.,
Грановська В. О. Мистецька палітра образу автора: культурологічні стратегії екранної та сценічної репрезентації [The Artistic Palette of the Author's Image: Cultural Strategies of Representation in Screen and Stage Arts] 310

Гусакова Н. М.,
Степчук Д. О. Ключові алгоритми еволюції електронної музики та її аксіологічні процеси у сценічному мистецтві 317

Дубінін В. І. Вплив оклендського бугалу на формування ілюзорних стилів танцю 323

Матяш С. В. Продюсування в перформативному мистецтві: аналітичний підхід до структурування продюсерського менеджменту 330

Тіщенко О. М.,
Барабаш О. В.,
Федцова Л. І. Національна специфіка української хореографії в контексті глобальних перформативних практик 336

Гирич В. С.,
Тюпін Г. Г. П'єса «Брамник» Дона Нігро як метакритика орієнталістського дискурсу 341

Неупокоєв Р. В.,
Попов Л. П. Оригінальність і автентичність як категорії авторства у перформативних мистецтвах 349

Пахарчук О. С. Паритет естетичного і патріотичного в сценічному мистецтві України в умовах війни: специфіка продюсерської діяльності 355

Підлісна Л. А.,
Лисій О. С. Феномен лайки в сучасному українському театральному мистецтві: комунікативний аспект 361

Плехун О. С. Методи розвитку сценічної мови як основи акторської майстерності 368

Гордєєв С. І. Семіотика сценічного образу постановки: проблеми режисерського висловлювання 375

Кобиляцька Г. С. Інформаційні технології: новий вимір перформативних мистецтв 380

Марфіна О. Г.,
Горголь П. С. Український народно-сценічний танець як засіб збереження культурної ідентичності 387

CONTENTS

CULTURAL STUDIES AND MUSEUM STUDIES

Sivers V. Cultural Meaning-Making Under Conditions of Technological and Societal Change .. 10

Stepanenko L. National-Cultural Identity of Ukrainians Amidst the War: The Role of Civil Society Organisations and Cultural Platforms 16

Khovpun O., Dombrovska O. The Case Law of the European Court of Human Rights as a Factor in Shaping European Standards of Cultural Diplomacy: International Legal and Cultural Dimensions 23

Golovata N. Transformation of Functional Dominants of Pre-Archaic Symbolism within the Socio-Cultural Space of Ukraine 33

Hurova I. Contemporary Cultural Practices: Street Culture between Subcultural Resistance and Everyday Creativity 39

Reva T., Korysko N. The Artistic Project Activities in the Development of National Resilience in the Cultural Domain: the Ukrainian Dimension 45

Shchur N. Mass Culture as a Phenomenon of the Contemporary Cultural Space 51

Koval V. Visual Content as a Tool of Sociocultural Communication in Digital Environment 59

VISUAL ARTS AND RESTORATION

Denysiuk Zh. From Art Nouveau to Art Deco: Evolution of Ornamental Principles in Decorative Art of Early 20th-Century Ukraine 65

Romanenkova Yu. Opal as a Visualiser of Metamorphoses in Jewellery of Art Nouveau Masters (Part I: Rene Lalique) 70

Rudenko S. Cossack Mamai between Elysium and Valhalla: Art-Historical Reflections on V. Mykhalchuk's Series «The Invincible Warrior» 76

Yur M. The Reception of Kazimir Malevich's Work in Ukrainian Art Studies: Issues and Key Approaches 83

Bardik M. Celestial Bodiless Powers in Kyiv-Pechersk Lavra's Churches Painting, the 18th–21st Centuries 91

Leontieva O. Representation of the Experience of War in Maria Kulikovska's Art Projects 100

Matolich I. Artistic Interpretation of War in the Works of Otto Dix and Ihor Polataiko: from the Graphic Line to the Digital Gesture 106

Paranko N. Ethno-artistic heritage of Dominique de la Flise in contemporary design: stylistic solutions 114

Lysenko-Tkachuk I., Slipich A., Bohoslovska Yu. Plastic Arts and Space Decoration in the Contemporary Paradigm of Training Decorative Artists 122

Kovalenko S. Evolution of the Fundamentals of Composition Course in the System of Painters' Training at the Department of Painting of the Kharkiv State Academy of Design and Arts (1988–2024). 128

Kohutiak O., Babii N. The Most Popular Fictional Architectural Styles in 21st-Century Game Projects: Interaction Between Real Architecture and Modern Cultural Influences 133

Illiusha V. The Role of the Elements of Fine And Decorative Arts in Shaping the Immersive Experience 139

Li Jinkun The Yangzhou School of Painting in the Context of Artistic Processes in Qing Dynasty China 145

Tsurika D. Opanas Shevchukevych's Graphic Heritage as the Example of the XX Century Author Artistic Practices 150

MUSICAL ART

Afonina O. Genre Memory of Dance in Musical Art: Musicological and Producing Perspectives 155

Kozlin V., Grishenko V. Transformation of artistic language of musical art by facilities of immersive technologies 161

Sadovenko S. The Arabic Vocal-Poetic Genre Muwashshah as a Cultural-Artistic Phenomenon and its Reception in the Ukrainian Academic Sphere 167

Sokolova A. On the Problem of Peter Warlock's Compositional Style in English Chamber Vocal Music of the First Third of the Twentieth Century 174

Bekirov U. Opera as a Sound Palimpsest: Morphology and Montage Architectonics in Contemporary Opera Art 181

Bulakh T., Pakhomova Ye., Kabakov S. Semiotics and Sociocultural Dualism of Christian Rock Concert Performance 188

Danylchenko Yu. Organological and Didactic Transformations in Flute Art at the Turn of the 18th–19th Centuries as Precursors of Extended Performance Techniques 194

Zaria S., Bannov D. Suno AI as an Innovative Technology in Modern Vocal and Music Production 200

Zubay Yu. Piano Performance at the Kyiv Philharmonic in the 1980s: Personalities, Repertoire and Concert Geography 205

Zuiev S. Cinematographic Adaptation of the Opera Score in Joseph Losey's "Don Giovanni" (1979) 212

Karas V. Diction Ensemble in Choral Class: Methods and Algorithms of Work 218

Musiienko V. Formation of Vocal Competences of Student Actors as an Important Factor of Competitiveness in Further Professional Activities 224

Ovsiannikov V. Creative Models of Sound Production in Contemporary Ukrainian Popular Music ... 230

Rosenko H. Digital Technologies in Music Competition Assessment: Transparency, Objectivity, and Minimising Adjudicator Bias 236

Stepanov V. Evolution of the Guitar in the Context of the Development of Stringed Instruments: a Historical Perspective 242

Terentiev D., Mykhailenko L., Lesyk V. Vocal Performance Skills in the Context of Inclusive Artistic Practices 249

Dubovska O., Adamian A., Smolnikova N. Music Education in the Context of Digital Transformation: using Artificial Intelligence for the Development of Professional Competencies 255

Shershova T., Derevianka V. Transformation of Contemporary Pop Art in the Context of the Development of the Music Industry 260

Shakula K. The Role of Mariah Carey's Vocal Technique in the Transformation of Contemporary R&B Performance 265

Shinger V. Intertextuality as a Method of Development of Latin American Dance: Features of Integration of Elements of Hip-Hop and Contemporary into the Classical Structure of Ballroom Dance 272

Biednyi A. Specific Features of Transcribing Piano Works in the Impressionist Style for the Button Accordion 278

Bozhenskyi A. Vocal Creativity of Composers of Drogobych Region in the Context of Regional Musical Life 285

Holovko T., Ovod N. Heterophony in Group Singing of Ternopil Region 291

Smalius Yu. Evolution of Algorithmic Techniques in Musical Compositions as

a Prerequisite or the Integration of Artificial Intelligence into Art 298

PERFORMING ARTS (CHOREOGRAPHY, STAGE ART)

Blagova T.,
Zhyrov O. Baroque Dynamics of Contrasts: Architectural Space, Ornamental Aesthetics and Social Dance as an Instrument of Aristocratic Communication 304

Pogrebniak G.,
Matushenko V.,
Hranovska V. The Artistic Palette of the Author's Image: Cultural Strategies of Representation in Screen and Stage Arts 310

Gusakova N.,
Stepchuk D. Key algorithms of the evolution of electronic music and its axiological processes in performing arts 317

Dubinin V. The Impact of Oakland Boogaloo on the Development of Illusory Dance Styles 323

Matiash S. Producing in the Performing Arts: an Analytical Approach to Structuring Producer Management 330

Tishchenko O.,
Barabash O.,
Fedtsova L. National Specificity of Ukrainian Choreography in the Context of Global Performative Practices 336

Hyrych V.,
Tiupin G. Don Nigro's play "The Gatekeeper" as a metacritique of orientalist discourse 341

Neupokoiev R.,
Popov L. Originality and Authenticity as Categories of Authorship in Performative Arts 349

Pakharchuk O. Parity of Aesthetic and Patriotic in Ukrainian Performing Arts under Conditions of War: the Specifics of Producing Activity 355

Pidlisna L.,
Lysiy O. The Phenomenon of Swearing in Modern Ukrainian Theatre Art: Communicative Aspect 361

Plekhun O. Methods for Developing Stage Speech as the Foundation of Acting Skills 368

Gordeyev S. Semiotics of the Stage Image of a Production: Problems of Directorial Expression .. 375

Kobyliatska H. Information Technology: a New Dimension of Performing Arts 380

Marfina O.,
Gorgol P. Ukrainian Folk-Stage Dance as a Means of Preserving Cultural Identity 387

УДК 739.2.035/.036:549.211
DOI 10.32461/2226-3209.3.2026.378679

Цитування:
Романенкова Ю. В. Опал як візуалізатор метаморфоз у ювелірних творах майстрів Арт Нуво (частина І: Рене Лалік). *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв* : наук. журнал. 2026. № 3. С. 70–75.

Romanenkova Yu. (2026). Opal as a Visualiser of Metamorphoses in Jewellery of Art Nouveau Masters (Part I: Rene Lalique). National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts Herald: Science journal, 3, 70–75 [in Ukrainian].

Романенкова Юлія Вікторівна,
доктор мистецтвознавства, професор,
в.о. декана факультету мистецтвознавства
та сучасних арт-практик
Національної академії образотворчого
мистецтва і архітектури
https://orcid.org/0000-0001-6741-7829
juliia.romanenkova@naoma.edu.ua

Романенкова Ю. В.

ОПАЛ ЯК ВІЗУАЛІЗАТОР МЕТАМОРФОЗ У ЮВЕЛІРНИХ ТВОРАХ МАЙСТРІВ АРТ НУВО (частина І: Рене Лалік)

Мета статті – висвітлити причини популяризації опала у творчості провідного ювеліра доби модерну, Рене Лаліка, вплив феномену на еволюцію ювелірного мистецтва Франції. **Методологія** розвідки базується на застосуванні іконографічного (для аналізу окремих мотивів, сюжетів конкретних творів), компаративного (для порівняння визначальних стилістичних рис індивідуальної манери прихильників традиціоналізму та реформаторства), комплексного (для забезпечення всебічного висвітлення революційних процесів у ювелірному мистецтві Франції в означений час), хронологічного (для висвітлення явищ у певних відтинках часу в їх чіткій послідовності), іконологічного (для позиціонування феномену історико-культурному загальному контексті) методів. **Наукова новизна** статті обґрунтована відсутністю досліджень у полі вітчизняного мистецтвознавства, що фокусуються на техніках та матеріалах, використання яких визначило можливість революційних процесів у Франції на зламі XIX та XX ст. В українській науці на сьогодні немає жодної комплексної праці про ювелірне мистецтво модерну як загалом, так і присвяченої його окремим аспектам, у тому числі – технікам і матеріалам. Опал як один з найпопулярніших матеріалів епохи обійдений увагою науковців попре його домінуючу роль у стильотворенні ювелірики Арт Нуво. **Висновки.** Ювелірне мистецтво зламу XIX та XX ст. було серед перших галузей, які підпали під колосальний вплив технічної революції. Механізація праці, поява можливості тиражування виробів, вплив цього фактору на ціноутворення зробили неможливими збереження на попередніх позиціях стану ювелірної галузі. Поєднання нововведень і відроджених традиційних рис призводило до революції у ювелірній сфері. Піонером експериментів і новаторства ювелірного мистецтва стала Франція, беззаперечний флагман нового епатажного, незвичного і дивовижного стилю. Опал, повернутий у широкий обіг ювелірного дизайну Рене Лаліком, став маркером ювелірного модерну, даючи безмежні можливості з точки зору художніх особливостей, якими успішно користувалися майстри.

Ключові слова: Арт Нуво, Модерн, ювелірне мистецтво, дорогоцінне каміння, опал, золото, діаманти, емаль, флоральний орнамент, антропоморфні мотиви.

Romanenkova Yuliia, *DSc in Art Criticism, Professor, Acting Dean on the Faculty of Art Criticism and Contemporary Art Practices, National Academy of Fine Arts and Architecture*

Opal as a Visualiser of Metamorphoses in Jewellery of Art Nouveau Masters (Part I: Rene Lalique)

The purpose of the article is to highlight the reasons for the popularisation of opal in the work of the leading jeweller of the Art Nouveau era, Rene Lalique, the impact of the phenomenon on the evolution of French jewellery art. **The research methodology** is based on the use of iconographic (for the analysis of individual motifs, plots of specific works), comparative (for the comparison of the defining stylistic features of the individual manner of supporters of traditionalism and reformism), complex (for ensuring comprehensive coverage of revolutionary processes in French jewellery art at that time), chronological (for the coverage of phenomena in certain periods of time in their clear sequence), iconological (for positioning the phenomenon in the general historical and cultural context) methods. **The scientific novelty** of the article is justified by the lack of research in the field of domestic art criticism that focuses on techniques and materials, the use of which determined the possibility of revolutionary processes in France at the turn of the 19th and

20th centuries. In Ukrainian science today there is no comprehensive work on the jewellery art of modernity, both in general and dedicated to its individual aspects, including techniques and materials. Opal, as one of the most popular materials of the era, has been bypassed by the attention of scientists due to its dominant role in the style creation of Art Nouveau jewellery. **Conclusions**. Jewellery art at the turn of the 19th and 20th centuries. was

©Романенкова Ю. В., 2026. CC BY 4.0 (https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)
among the first industries that fell under the colossal influence of the technical revolution. The mechanisation of labour, the emergence of the possibility of replicating products, the influence of this factor on pricing made it impossible to maintain the state of the jewellery industry in its previous positions. The combination of innovations and revived traditional features led to a revolution in the jewellery industry. The pioneer of experiments and innovation in jewellery art was France, the undisputed flagship of a new shocking, unusual and amazing style. Opal, brought back into wide circulation in jewellery design by Rene Lalique, became a marker of jewellery art nouveau, providing limitless possibilities in terms of artistic features, which were successfully used by masters.

Key words: Art Nouveau, Modern, jewellery art, precious stones, opal, gold, diamonds, enamel, floral ornament, anthropomorphic motifs.

Актуальність теми дослідження. Модерн як одна з найнезвичніших і найнеочікуваніших сторінок історії світового мистецтва довго чекав на своїх дослідників і на свій час у вітчизняній науковій думці. Але є і зараз царина, яка залишається лакуною на тлі корпусу матеріалів про мистецький доробок зламу XIX та XX ст., – ювелірне мистецтво, стрімкий розвиток ювелірного дизайну, введення в обіг нових матеріалів та технік. Зважаючи на те, що в цей час, як ніколи, було характерним стирання межі між різними видами мистецтва, митці пробували себе часто як в архітектурі чи дизайні, так і в художньому металі. Ювелірна сфера стала однією з найпоказовіших для розуміння природи модерну загалом, його суті та характеру. І це розуміння тримається в першу чергу на тому, яким інструментарієм послуговувалися майстри ювелірної справи в той час, їх техніками, матеріалами, що стали візитівкою ювелірної творчості доби, серед яких був і опал. Тому заповнення лакуни про цю галузь декоративного мистецтва модерну є необхідною, зокрема висвітлення ролі опалу як маркеру новаторства ювелірики.

Аналіз досліджень і публікацій. Якщо торкнутися модерну в його зарубіжних локальних варіантах, зокрема ювелірного мистецтва, стане очевидним не просто брак інформації, а її майже повна відсутність. Ювелірний модерн у його національних варіантах країн Європи та США для вітчизняних дослідників залишається за лаштунками. Звертаючись до цієї проблематики, маємо послуговуватись працями зарубіжних колег. Висвітлюючи загальні питання у площині ювелірного модерну [16], маємо за базові праці І Бекер [3], П. Грінхалша [5], Дж. Саталоффа [13], змістовну і вдало структуровану статтю про провідні художні центри, школи та митців, написане Е. Б. Місіоровські та Д. М. Дірлам [7]. Є у зарубіжній бібліографії доволі широке коло досліджень про французький Арт Нуво в ювелірному мистецтві [14], в тому числі – низка монографічних досліджень, передусім про візитівку ювелірного світу Арт Нуво – Рене Лаліка [6; 9-11]. Навіть у зарубіжному мистецтвознавстві мало праць, які б висвітлювали феномен через призму технік і матеріалів, які зробили революцію у ювелірному мистецтві можливою. Одним із фаворитів ювелірів різних країн став опал, але йому як окремому феномену ювелірного мистецтва та пов'язаних із ним процесів віддають свій час та увагу вкрай рідко [4; 12]. І переважно це розвідки поза відтинком часу зламу XIX та XX ст., доводиться відшукувати навіть дрібні згадки про самоцвіт, систематизуючи та актуалізуючи опал як маркер, який уособив зрушення величезного шару традицій у доробку митців і відкривав їх творчій фантазії неосяжні горизонти. У вітчизняному мистецтвознавстві є лише тільки поодинокі розвідки, об'єктом наукового інтересу яких є зарубіжне ювелірне мистецтво модерну [1-2], а аналізу крізь призму прикладних аспектів, з огляду на новаторство в галузі технік і матеріалів, зокрема введення в широкий обіг опала, нема взагалі. Тому цілком виправданою постає мета дослідження, що фокусується саме на опалі як на основному візуалізаторі тих трансформаційних процесів, які визначали творчість митців зламу століть, передусім – у Франції – на прикладі Рене Лаліка.

Виклад основного матеріалу. Арт Нуво, «Нове мистецтво», що мало в своїй основі як світоглядні фактори, так і технікотехнологічне новаторство, зачепило майже всі види художньої діяльності творчої людини, і серед найпоказовіших сторінок цих проявів – ювелірне мистецтво. Майстри, які займалися й

іншими сферами діяльності, часто вдавалися до ювелірних експериментів саме в силу того, що тут можна було дуже показово проявити своє *бачення нового* і *нове бачення*, експериментувати на межі «фолу». Саме ювелірна галузь дає світовому мистецтву унікальні творчі тандеми, в яких народжувалися силами незвичної взаємодії таких неочікуваних співавторів твори, які стали маніфестом ювелірного модерну і вивели на арену нові імена, без яких зараз немислимий стиль. Тон задала Франція, яка вкотре опинилася на гребні хвилі художніх процесів. Арт Нуво дав найнезвичніші зразки ювелірного дизайну, підсиленого новаторським підходом до технік і матеріалів. Музи майстрів, акторки та танцівниці, Сара Бернар та Каролін Отеро, Клео де Мерод та Ліана де Пужі, ставали натхненницями, замовницями, своєрідної «живою рекламою» для митців. Звичайно, не так часто зустрічалися ті, хто ставав співавторами, не лише надихаючи, але і беручи жваву участь у продукуванні ідей, розробці екскізів та народженні дизайну творів. Таким був легендарний тандем Сари Бернар, Рене Лаліка, Жоржа Фуке та Альфонса Мухи [1; 2]. Саме він став показовим етапом трансформації традицій ювелірного мистецтва попередніх епох у бік модерну. Французьке ювелірне мистецтво до кінця XIX ст. було достатньо архаїчним, де успіх будувався на «трьох китах», а саме використанні стриманих класичних традицій творів камерного розміру, застосуванні золота як «короля металів» та діаманта як «імператора самоцвітів». До найцікавіших зразків ювелірної творчості належали особисті прикраси різних типів. І акторки та танцівниці, дами «напівсвіту», «La Belle Époque», були прекрасними моделями для демонстрації прикрас, зроблених у новій манері. Великі розміри, асиметрія, нестандартні форми, синтез, здавалось би, непоєднуваного, тяжіння до флоральних елементів, захоплення східними мотивами, спочатку – японізм, що фактично визначив естетику декоративних пошуків Арт Нуво, потім хвиля єгиптоманії, що стане маркером повороту до естетики Арт Деко; «jewellery insect», популяризація антропоморфних образів; захоплення пейзажними мотивами та навіть цілі кількафігурні композиції, привнесені в ювелірні твори з інших видів мистецтва, передусім живопису, – все це стало несподіванкою для поціновувачів ювелірних творів. У моду увійшли чудернацькі, часто лякаючі та потворні образи – змії, ящірки, великі бабки, нерідко з хижими рисами [1; 2]. У поєднанні з великими розмірами та стихійним, складним за композицією рішенням, оздоблене орнаментом, у тому числі з пресловутим «ударом бича», мало хто ризикував носити такі прикраси.

Законодавицею ювелірної моди не дарма стала королева епатажу Сара Бернар, яка часто замовляла Рене Лаліку та Жоржу Фуке втілити в матеріалі те, що побачила на афішах до своїх вистав, народжених фантазією Альфонса Мухи. А значна частина таких прикрас так і не відчули ніколи тепла тіла власниць – за прикладом ситуації з прикрасами роботи Лаліка, багато що одразу з майстерні ювеліра викуповував португалець Калуст Гюльбенкян, що призвело до перетворення їх виключно на музейні експонати. Традиція попередніх епох визначала невеликі за розміром вироби, нерідко – монохромні, з використанням передусім золота, діамантів і основних дорогоцінних каменів першого порядку. Уся увага була прикута до чистоти та унікальності каменів як акценту виробу, їх комбінацій, майстерного огранування. Такі твори мали високу вартість, і дозволити собі замовити їх могли лише ті, для кого такий твір ставав ознакою статусу. Коли в художній простір ювелірного світу стрімко ввірвався Арт Нуво, майже все стало відбуватися з точністю до «навпаки». Основою експериментів ювелірів стає поєднання нетипових матеріалів із традиційними класичними. Популяризуються дерево, скло, ріг, кістка, виробні та напівдорогоцінні ювелірні вставки, які шокуючим чином синтезувалися з золотом та ювелірним камінням першого порядку. Золото програло битву за корону – на перше місце ювеліри виводить ті матеріали, які притягують їх увагу не вартістю, а природними властивостями, художнім ефектом. Навіть тоді, коли золото використовується, часто його майже повністю закривають іншими матеріалами чи камінням. Діамант поступається своїм троном значно дешевшим, але цікавим за художніми ефектами ювелірним вставкам. Надзвичайно популярними, затребуваними стають топази, аметисти, турмаліни, бірюза, але беззаперечним володарем душ стає опал у всіх його численних різновидах, не лише благородний. І часто ці матеріали поєднується в одному творі – опал та кістка, діамант та скло, це може синтезуватися і з емалями. Франція переживає справжній «бум» емальєрства, завдяки тому, що Рене Лалік

відродив давно втрачені технічні секрети цього мистецтва і спровокував розвиток і трансформацію технік, найулюбленішою з яких стала «Plique-à-jour». Cloisonné та Champlevé теж зустрічалися, але беззаперечним фаворитом усе ж стала вітражна емаль. У руках Лаліка та Фуке вона народжувала дива. Паралельно продовжувала існувати і традиційна ювелірна класика, з домінуванням тандему золота та діамантів, симетрією та лаконічністю, камерними формами та відсутністю відходу від канону. Цієї лінії притримувався ювелірний будинок
«Бушерон», апологет ювелірного традиціоналізму, будинок «Картьє» більшою мірою підтримував його стійкість, хоча і не був зовсім відстороненим від експериментів, як і новий будинок «Ван Кліф», що виник уже на закаті Арт Нуво, і пробував обидва шляхи.

Ініціатором повернення опала в активний вжиток у ювеліриці став Рене Лалік. Саме повернення, бо раніше опали вже були популярні, але в І пол.XIX ст. їх піддали забуттю. Для цього було кілька причин – фінансова, технологічна і містична. Від смерті Жозефіни Богарне в 1814 р., а потім після виходу в 1829 р. роману В. Скотта «Карл Сміливий» опалів почав чуратися весь світ. За цим стояла містика: вважалося, що опал напряму пов'язаний енергетично з власником і здатний передрікати смерть господаря. Першою відомою жертвою опала називали давньоримського сенатора Ноннія, що володів великим каменем рідкої цінності та краси, який сподобався Марку Антонію. Саме через відмову продати камінь сенатора будо відправлено у заслання. Знаменитий опал «Пожежа Трої», подарований Жозефіні
Наполеоном, після її смерті зник. Вважалося, що він самозруйнувався в мить смерті власниці, розчинившись у повітрі. Опал Анни Гейєрштенської, героїні роману В. Скотта, перетворився на брукняк, коли на нього потрапила краплинка святої води, чим довів присутність нечистої сили. Наприкінці XIX ст. Альфонсо XII володів розкішним опалом, що переходив як дарунок 4 рази від однієї жінки королівської родини до другої. На п'ятий раз король одягнув каблучку собі на палець, щоб зупинити вереницю смертей. І помер у віці 27 років. Словом, ціла низка подій, пов'язаних із містичними історіями, зробила опал проклятим, він опинився у пастці містичних марновірств. Але за ними стояли реальні прозаїчні обставини. Нарощувана популяризація опала ставала на шляху торгівців діамантами – бізнес потрапив під загрозу. Тому роздмухування містичної паніки навколо опала було вигідно продавцям традиційного володаря мрій, діаманта. Друга обставина, яка теж мала місце, – це участь у цій світовій змові проти опала самих ювелірів попередніх часів. Проблема в тому, що цей мінералоїд дуже складний в обробці, крихкий, має відносно невелику твердість (5,5-56 за шкалою Мооса), і будь-який необережний рух у роботі з ним призводить до псування виробу, бо камінь тріскається, ламається. Він примхливий, маючи у своєму складі від 5 до 30% води, потребує не лише спеціальної обробки, але і збереження, бо може висохнути, тріснути, втратити блиск та колір у будь-яку мить при неналежному поводженні. Тому майстри не любили працювати з ним. Але ефект, який має опал при гарній обробці, неперевершений. Понад 130 різновидів опалів дають майстрам унікальні переливи кольору та сяяння. Митці віддавали перевагу благородним опалам, які могли за рахунок своїх якостей і художнього потенціалу коштувати надзвичайно дорого. Але не нехтували і звичайними опалами, які були значно доступнішими, але демонстрували теж безмежно цікаві якості, даючи широке поле можливостей. Опал огранювували переважно кабошонами, зважаючи на специфіку його залягання в природі, його нерідко використовують дублетами чи триплетами, що теж дає дуже цікавий у колористичному плані ефект. Королева Вікторія кинула виклик містиці і почала активно носити опали разом зі своїми дочками. Саме з неї почалося тріумфальне повернення опала в ювелірне мистецтво, а Рене Лалік став ініціатором реабілітації опала у Франції. Білі, вогняні, чорні опали з їх унікальною особливістю, ірізацією, яка породжує щоразу веселку кольорових спалахів, завжди різних, неповторних, давали ювелірам широку палітру вражень, образів, безмежне поле для фантазії. Жодного повтору – опал завжди сяє та переливається по-новому, поєднуючи його з діамантами, але підкорюючи їх вогняному красеню, а не навпаки, митці шокували замовника, що звик до беззаперечного домінування діамантів. Р. Лалік спровокував нову хвилю моди на опал, повернув йому колишнє вклоніння поціновувачів коштовної краси. Він сам користувався і кабошонами, і пластинами опалів, різних і за кольором, і за формою, і за розміром. Епатуючи небаченими комбінаціями

коштовного та повсякденнопростого, він заклав нову моду, що стала взірцем, – його естафету перейняли не лише французькі колеги, але і митці інших країн. Мало хто уникнув чар опала. Страх перед бідою, що може накликати опал, знову змінився надією на його інші чарівні можливості – попереджати про небезпеку, хворобу, рятувати від раптової біди, сприяти міцному здоров'ю. І головне – модницям із можливостями гаманця та статусу вже несила було протистояти бажанню сяяти розсипами кольорових іскор. Опал вбирає в себе колір усього, що бачить поряд, віддзеркалює, мерехтить, міняючи колір щосекунди. Тому його природа якнайкраще відповідала ідеям, задумам майстрів епатажу, Жоржа Фуке чи Рене Лаліка, яким мало слугувати для досягнення мети все найнезвичніше і найнеочікуваніше. Опал прикрасив площинами знаменитий чокер роботи Р. Лаліка «Пейзеж з деревами» (пр. 1898-1899 рр., золото, емаль, опал, діаманти, музей Калуста Гюльбенкяна, Лісабон, Португалія). Чокер має основним тлом саме пластини опала, який тут дуже характерно демонструє дива ірізації, передаючи своїми властивостями рух водної поверхні – саме опаловими плашками імітована вода. У поєднанні з діамантовою імітацією піску це створює дивовижний ефект. Так використає властивості площинного застосування опала майстер і в чокері «Ластівки в очереті» (1900 р., золото, перламутр, емалі, опали, Музей прикладного мистецтва та ремесел, Гамбург, Німеччина). Є опали і ще в одному чокері з флоральними мотивами, «Хризантеми»
(пр.1898 р., золото, опали, діаманти, приватна колекція), проте в цьому варіанті квіти зроблені надтонким різьбленням, а серцевинку утворює ніжний за кольором опал. Цей принцип можна побачити не раз у творчості Лаліка – різьблені опали для передачі квітів він використав і, наприклад, у гребінці «Хризантеми», створеному в єдиній стилістиці з чокером (1899-1900 рр., ріг, емалі, золото, опал, Музей прикладного мистецтва та ремесел, Гамбург, Німеччина). До речі, прикраси для волосся можна віднести до фаворитів Лаліка. Різьблення по опалу наче стало черговим викликом публіці – Лалік вкотре демонстрував не лише дива переливів і сяяння опала, але і немов черговий раз доводив, що йому підвладна задача будь-якого рівня складності. Ще одним прикладом таких перемог над примхами природи можна сприймати брошку 1900 р. з квітами, що створені різьбленням по опалу, підсилену у своєму впливі на глядача ще краплевидним опаловим панделоком (1900 р., золото, скло, опали, приватна колекція).

Але частіше все ж використовувалися кабошони благородних опалів, як це було в візитівці опалового фонтанування Р. Лаліка – корсажній прикрасі «Павич» (1898-1900 рр., золото, опали, діаманти, емалі, музей Калуста Гюльбенкяна, Лісабон, Португалія). Опали з фантазійними ефектами, народженими ірізацією, якнайкраще передали оковидні плями павича, розкидані по його розкішному хвосту. Опали підкреслювалися розсипами діамантів, як знову ж виконували другорядну роль, лише підкреслюючи сяянням багатокольорове мерехтіння і блиск опалів.

Той саме принцип застосований і в підвісці «Два павичі» Р. Лаліка (1901 р., золото, парагон, емалі, опали, діаманти, Метрополітен Музей, Нью Йорк, США). У цій прикрасі майстер використав незвичний опал трикутної форми з м'яким рожевим кольором різних відтінків свічення. Мотив птахів у поєднанні з використанням опалів Лалік застосував ще в одному творі – легендарному намисті 1897-99 рр., яке створено було, скоріше за все, для його другої дружини (золото, опали, аметисти, емалі, Метрополітен Музей, Нью Йорк, США). Тут опали розділяють тріумф із кабошонами аметистів і образами чудернацьки стилізованих птахів, дуже активних ритмічно, проте ідеально круглі кабошони молочного опалу з дивовижною ірізацією все одно володіють увагою повною мірою, цікаво, що вони тут ще й контрастують із криволінійністю та дивовижністю загальної форми й ритміки своєю нетиповою для Арт Нуво ідеально круглою формою.

Наукова новизна. Впродовж свого тривалого творчого шляху в ювеліриці Р.Лалік ще неодноразово звертався до використання опалів. Він вдавався до експлуатації можливостей як звичайних, так і благородних опалів, переважно білих у всіх їх численних різновидах. Він застосовував і кабошони, і плоскі вставки для фонів, і краплевидні самоцвіти для панделоків, і нерідко різьблений опал. Це стало однією з візитівок не лише Лаліка, але всього ювелірного Арт Нуво загалом. Проте вітчизняна мистецтвознавча наука не дає станом на зараз можливості осягнути цей феномен як важливу складову ювелірного модерну саме крізь призму технік, якими користувалися митці, впровадження нових матеріалів і їх комбінацій, відродження

технік і введення їх в обіг у новому контексті. Тому кожна така розвідка становитиме нове слово в опануванні матеріалу про ювелірне мистецтво зламу століть, яке до цього часу є дуже епізодично висвітленим.

Висновки. Опал у ювелірній твочості Рене Лаліка – важлива, але неповна картина новаторства в ювелірній творчості майстрів Арт Нуво. Надзвичайно плідно з цим феєричним за художніми можливостями та технологічними якостями мінералоїдом працювали й інші представники стилю. Він прекрасно проявив себе у творах Анрі Вевера, Люсьєна Гайара, Жоржа Фуке, навіть Франсуа Бушерона, що був адептом класичних традицій і мало підлягав впливу нового дихання ювелірного світу. Багаті художні можливості, ефекти опала якнайкраще сприяли застосуванню нових форм, мотивів, орнаментики, що вводилися у вжиток митцями, збагачували їх та стирали межі можливостей, максимально розширювали їх. Опал своєю мерехтливістю, мультиколірністю, мінливістю підсилював нестандартність, неординарність образів, пропонованих фантазією майстрів, що максимально повно відповідало запитам ювелірів Арт Нуво. До того ж, було нарешті завершено тривале зіслання опала в тінь через глобальну змову як містичного, так і економічного характеру. З відновленням панування опала в ювелірному світі яскраво й чітко окреслилися дві течії ювелірного мистецтва, традиціоналізм і новаторство, саме опал став одним із каталізаторів цих процесів. Але його використання Р. Лаліком – лише частина загального цілого, яке має бути досліджено глибше і детальніше окремо, в тому числі і в студіях за межами французького варіанту модерну.

Література

1. Романенкова Ю. Ювелірні прикраси у стилі Арт Нуво як інструмент формування сценічного іміджу Сари Бернар. АРТплатФОРМА, 2023. Вип. 2(8). С. 119-157. DOI: https://doi.org/10.51209/platform.2.8.2023.119-157.
2. Романенкова Ю. Естетика краси і потворства в ювелірному мистецтві на зламі XIXXX ст.: мотиви комах у прикрасах доби модерну. *Деміург*: ідеї, технології, перспективи дизайну. 2026. Т.9. No 1. С. 253-273. DOI: https://doi.org/10.31866/2617-7951.9.1.2026.361494
3. Becker I. Art Nouveau Jewelry. N.Y.: E. P. Dutton, 1985. 244 p.
4. Downing B. Opal & Gemstone Jewelry: Cutting*Designing*Setting. Tallahassee: Majestic Press, Inc. 2008. 320 p.
5. Greenhalgh P. Art Nouveau 1890-1914. London: V&A Publications, 2000.464 p.
6. Ferreira M. T. G. Joias de Rene Lalique. Lisbon: Museu Calouste Gulbenkian, 1997. 397 p.
7. Misiorowski E. B., Dirlam D. M. Art Nouveau: Jewels and Jewelers. *Gems & Gemology*. 1986. Vol. 22, № 4. P. 209-228. DOI: 10.5741/GEMS.22.4.209.
8. Objects of beauty: Art Nouveau glass and jewellery. *Victoria and Albert Museum*. 2024. URL: https://surl.li/xmruzf (дата звернення: 30.07.2026).
9. René Lalique: exceptional jewellery 18901912. Milano: Skira; Paris (F): Musée du Luxembourg, 2007. 285 p.
10. René Lalique: 1860-1945: exhibition catalogue, 23 May – 12 July 1992. Ed. by The National Museum of Modern Art, Tokyo. Tokyo: Nihon Keizai Shimbun, 1992. 346 p.
11. René Lalique in the Gulbenkian. URL: https://surl.li/txyvro (дата звернення: 31.07.2026).
12. The superstitious history of opal jewellery. URL: https://surl.lt/rgahnb (дата звернення: 31.07.2026).
13. Sataloff J. Art Nouveau Jewelry. Pennsylvania: Dorrancd Co., 1984. 126 p.
14. Vever H. La bijouterie francaise ou XIXe siecle (1800–1900). Paris:м H. Floury, LibraireÉditeur, 1908. Vol. 3. 483 p.

References

1. Romanenkova, Yu. (2023). Jewellery in the Art Nouveau style as a tool for forming the stage image of Sarah Bernhardt. *ART-Platform*, 2(8), 119–157 [in Ukrainian].
2. Romanenkova, Yu. (2026). Aesthetics of beauty and ugliness in jewellery art at the turn of the 19th–20th centuries: insect motifs in modernist jewellery. *Demiurge*: *ideas, technologies, design prospects*, 9(1), 253–273 [in Ukrainian].
3. Becker, I. (1985*). Art Nouveau Jewelry*. E. P. Dutton [in English].
4. Downing, B. (2008). *Opal & Gemstone Jewelry: Cutting*Designing*Setting.* Majestic Press, Inc. [in English].
5. Greenhalgh, P. (2000). *Art Nouveau 1890–1914*. V&A Publications [in English].
6. Ferreira, M. T. G. (1997). *Joias de Rene Lalique*. Musee Calouste Gulbenkian [in French].
7. Misiorowski, E. B., & Dirlam, D. M. (1986). Art Nouveau: Jewels and Jewelers. *Gems & Gemology*, 22(4), 209–228 [in English].
8. Objects of beauty: Art Nouveau glass and jewellery. *Victoria and Albert Museum*. Official Website: https://surl.li/xmruzf [in English]. 9. René Lalique: exceptional jewellery 1890–

1912 (2007). Skira; Musée du Luxembourg [in English].

10. René Lalique: 1860–1945 [Exhibition catalogue]. National Museum of Modern Art, Tokyo (1992). Nihon Keizai Shimbun [in English].

11. René Lalique in the Gulbenkian. Official Website: https://surl.li/txyvro [in English].

12. The superstitious history of opal jewellery. Official Website: https://surl.lt/rgahnb [in English].

13. Sataloff, J. (1984). *Art Nouveau Jewelry.* Dorrancd Co. [in English].

14. Vever, H. (1908). La bijouterie francaise ou XIX_e siecle (1800–1900). M. H. Floury, LibraireÉditeur [in French].

Стаття надійшла до редакції 14.08.2026
Отримано після доопрацювання 01.09.2026
Прийнято до друку 15.09.2026
Опубліковано 29.10.2026